

## SYMBOL AND CHROMATIC IN THE MINULESCIAN POETRY

Andreea Iuliana Damian

Phd Student, University of Pitești

*Abstract: Although the minulescian poetry abounds in symbols and specific artistic means, the minulescian style is individualized by keeping some symbolistic features but also going beyond them and approaching the anticipative modernism through his unique style. The colour palette used in the minulescian poetry acquires a special symbolism, which is preserved with some minor changes along his representative volumes of poetry.*

*Keywords: chromatic, symbol, methapor, style, colour.*

În mod cert încă din timpul vieții sale, Ion Minulescu a fost foarte bine receptat de public, ceea ce l-a făcut un simbol al gustului poetic social. Deși, promovează un stil aparte, foarte deosebit de cel al contemporanilor săi dorește să se apropie cat mai mult de modelul simbolist primar, transformând imaginea în simbol.

Se observă o predilecție către culorile reci, însă acestora nu li se atribuie întotdeauna o conotație negativă: *"Un șuierat prelung salută ivirea zorilor.../ În larg,/ Un strop de purpură pătează albastrul-violet al mării,/ Pe bric/ Lumina roșie se stinge în vârful primului catarg/ Și în locul ei pe sfori se înalță pavilioanele.../ E ziuă!... ("Spre insula enigmă")*

Variațiile aceleași game cromatice trimite către simbolistica sentimentală, iar culorile contrastante sunt specifice curentului simbolist, mai ales opoziția alb-negru: *"Iahturile albe ancoră-n dreapta/ Iahturile roșii ancoră-n stânga/ Iahturile negre ancoră-n mijloc..." ("Romanța iahturilor")*

Poetul în sine trăiește stări diferite, iar această incapacitate de a reda în cuvinte este completată de persiflare, echivoc și autoironie, ceea ce la nivel stilistic creează diferența lirică dintre trăire sau expresie și sentiment.

Dincolo de simbolistica de ordin cromatic, scrierile minulesciene par să urmărească un tipar al cărui centru de referință este cifra trei materializată simbolic într-un triunghi, ce devine "structură-etalon și termen de referință"<sup>1</sup> pentru întreaga sa operă.

În volumul *"Romanțe pentru mai târziu"* se prefigurează predilecția sa către imaginea poetului, incapabil de dialog dar capabil să schimbe întreaga percepția lumii. Urmărind doctrina simbolistă, apelează la sugestie și simbol, astfel solul, prezentat anterior asemenea unei Itaca, este la Minulescu, absorbit de apă.

---

<sup>1</sup> S. Dănciulescu, p. 105

Chiar și în scrierile anterioare acestui volum se observă atașamentul poetului față de mare, însă apa devine un mijloc de creare al haosului, aici nu mai există repere de orientare. Pe de altă parte, fluiditatea conferă perfecțiunea deși dezordinea se poate asemăna stilului baroc.

Păstrând simbolul metaforei cifrei trei în asociere cu nostalgia mării, viziunea poetică devine sumbră: *"În rada portului,/ La cheiul pe care astăzi cresc castanii,/ În rada portului, ce pare o lacrimă-a Mediteranei,/ Dorm trei galere ancorate de zeci de ani,/ Dorm trei galere, ce poartă în pupe încrustate trei nume spaniole:/ Xerxes,/ Estremadura,/ Și-Alicante/.../ Și așa cum dorm nedespărțite/ Ca trei tovarășe de luptă/ Ca niște suveniruri smulse îndepărtatului trecut,/ Par trei sicriuri profanate/ din care morții au dispărut..."* ("Romanța celor trei galere")

Aparenta manifestarea morții este proiectată în apă, ceea ce ușurează ceremonialul Marii Treceeri, dobândindu-se în lirica minulesciană un echilibru între viață-moarte, real-artificial, trăire-poezie.

Conceptul său poetic începe să prindă contur încă de la început prin "Romanța noului venit": *"Străinule ce bați la poartă,/ De unde vii?/ Și cine ești?..."*

Negarea propriului sine poetic duce la o dedublare care apare într-un plan transcendent, de la Apollo către planul terestru, de la sacru la efemer: *"Priviți/ sandalele mi-s rupte,/ Iar Togga ce mi-o dete Apollo/ În noaptea când pornii spre voi/ Abia-și mai flutură albastrul de-a lungul umerilor goi./ Sunt gol-"* ("Romanța noului venit")

Creația poetică reprezintă pentru poet un amestec al extremelor și negațiilor, astfel relațiile dintre eul liric și viață, și dintre arta sa și lumea exterioară devin instabile și reciproce. Conceptul dominant al universului poetic minulescian este "coincidentia oppisitorum", cu scopul de a înfățișa estomparea granițelor dintre individualitatea umană și materia poetică: sacrul se unește cu profanul, iar o pozițiile se atrag: *"În armoniile eterne/ Dintr-un sfârșit/ Și un infinit/ Pe cei ceva au adus lumina,/ Pe cei cei ați primit cu ură/ Și i-ați gonit cu pietre/ Pietre ce s-or preface-n pedestale/ În clipa când vă va cuprinde beția altor ideale!"* ("Romanța noului venit")

Toate adevărurile general-valabile ale realității palpabile sunt negate în creația poetică, descriindu-se o lume abstractă, prielnică actului creator acceptată doar pentru poet: *"De unde vin?/ Eu vin din lumea creată dincolo de zare/ Din lumea-n care n-a fost nimeni din voi/ Eu vin din lumea-n care/ Nu-i ceru-albastru,/ Și copacii nu-s verzi, așa cum sunt la voi/ Din lumea nimfelor ce-așteaptă sosirea faunilor goi/ Din lumea cupelor deșarte și totuși pline-n orice clipă/ Din lumea ultimului cântec..."* ("Romanța noului venit")

Simbolul triunghiului este sesizat de către critica literară pe parcursul întregii opere minulesciene: "triunghiul simbolic rezolvă sentimental conflictul dintre a voi (a dori) și a putea"<sup>2</sup>.

Perfecțiune aceste metafore triunghi reprezintă legătura de bază între planul teluric și cel mitic, celest, iar cele două laturi ale triunghiului întruchipează o permanentă mișcare între cele două planuri: ascensiune și descensiune perpetuă.

Punctul fix, locul de desfășurare sau *axis mundi* este de cele mai multe ori un peisaj citadin, contemporan poetului: camera, apartamentul, plaja, parcul, grădina casei. Totuși prin latura ascensiunii, eul liric depășește acest cadru proiectându-se în infinit, însă la începerea descensiunii, simbolurile încep să se transforme, iar eul liric devine vocal, teatral, se întruchipează de cele mai multe ori în mim sau bufon: *"Sosesc corăbiile,/ Vino,/ Să le vedem*

<sup>2</sup> S. Dănciulescu, p. 106

*cum intră-n port/ Să le vedem cum, obosite de atâta luptă cu furtuna,/ Își lasă ancorele grele să cadă câte una,/ Așa cum fiecare parcă și-ar îngropa câte un mort..." ("Sosesc corăbiile")*

Teatralitatea liricii minulesciene derivă și din imposibilitatea atingerii unei individualități generând poeziilor sale în caracter global, existențialist: *"Partenza!/ Mă cheamă tangenta/ Vieții multiple,/ Trăită-n beție/ Și-n vilele roze și verzi de hașiș/...Aplauzi actorii/ Ucizi autorul/ Bisezi nebunia/...Când Yama ne șterge din Wansa prezența/ Mă cheamă supremul adio!/ Partenza!" ("Partenza")*

Metafora minulesciană are la bază contradictoriul, iar stilul său original este adesea apreciat de criticii și redactorii vremii, Mihail Dragomirescu își exprimă aprecierea pentru poetul simbolist, deși acesta nu acceptase să-și modifice poezia *"Clopotele"* la sugestia acestuia. Stilul minulescian a fost deschizător de drumuri pentru simbolismul românesc, poetul fiind copiat de Emil Isac<sup>3</sup>.

După lansarea volumului *"Romanțe pentru mai târziu"* publicul începe să se familiarizeze cu *triumghiul metaforic minulescian*, iar tinerii poeți încep să se îndrepte către simbolism.

Astfel, amploarea simbolismului românesc devine, spre deosebire de manifestarea acestuia în Franța, o reacție moderată posterioară, însă: "Minulescu a vitalizat simbolismul românesc, dându-i conștiința de sine și, într-o mare măsură, o expresie sau chiar o direcție originală."<sup>4</sup>

Simbolul în sine este punctul de plecare al esenței minulesciene, astfel ratarea existențialismului se transformă într-o împlinire a universalului. Depășirea dogmelor clasicismului nu reprezintă neapărat o aplecare către avangardă, ci mai degrabă un simbolism interpretat într-o manieră proprie.

Plasarea în timp și spațiu a liricii sale are câteva note predominante: marea, asfințitul, portul, orașul, toamnă... *"Toamna/ Vântul se strecoară/ Șuierând pe lângă zid/ Și mă roagă să-i deschid/ Că-mi aduce vești din țară..." ("Cântec de toamnă"); "Sosesc corăbiile,/ Vino,/ Să le vedem cum intră în port/ Să le vedem cum, obosite de atâta luptă cu furtuna/ Își lasă ancorele grele să cadă una câte una/.../Nu știu din care fund de lume/ Din răsărit,/ Sau din apus..." ("Sosesc corăbiile").*

Cromatică stilului minulescian are tonuri fixe și simbolistică acestora se păstrează de-a lungul volumelor sale începând cu *"Romanțe pentru mai târziu"* și accentuându-se în *"Nu sunt ce par a fi"*.

Simbolurile culorilor reprezintă reflexii ale stărilor eului liric: *"Din larg./ Ca niște mici fragmente/ Desprinse din albastrul-infinit/ Înamoratele sirene/ Apar cu gesturi indecente"* (*"Crepuscul la Tomis"*). Albastrul este disimularea cerului în mare, ascensiunea prin creație către divin: *"Mă agăț cu mâinile de astrul/ Ce ca un pescăruș rănit/ Își moaie aripa-n albastrul/ Crepuscularei agonii!..." ("Crepuscul la Tomis")*

Moartea este transformată în iubire, iar semnele lui Eros sunt pictate în violet, culoarea sfârșitului pământesc: *"Și-abia se mai zăresc/ Se-ngroapă/ În golul zărilor pătate de violetul înserării"* (*"Romanța celor trei corăbii"*); *"Sosesc cu pânzele umflate/ Ca niște sânuri de femeie/ Pe care-o buza pățimașă le-a-nvinețit de sărutări"* (*"Sosesc corăbiile"*)

Așadar, planul terestru este punctul de convergență al tuturor planurilor: celest, acvatic și teluric, totuși la nivel simbolic, în lirica minulesciană uscatul reprezintă limita dintre dorință și realitate, între real și imaginar.

<sup>3</sup> I. Brad, p. 7-24

<sup>4</sup> E. Manu, p. 167

Astfel, albastrul cerului devine verde în mediul acvatic iar verdele devine culoarea degradării în lirica lui Minulescu: "*Și-n versul ei voi pune verde/ Un verde mocirlos, în care/ Ș-or îngropa pe veci iubirea acei ce nu vor mai cânta/.../Nu mi-a rămas decât o pată/ O pată verde, ce m-apasă ca și o piatră funerară*" ("*Romanța celor trei romanțe*")

Verdele persistă sub forme diversificate care transformă speranța în dezamăgire: "*Cheia ce mi-ai dat aseară/ Cheia de la poarta verde/ Am pierdut-o chiar aseară/.../ Am găsit-o prefăcută/ Într-o cupă albă, plină/ Cu vin verde de cucută*" ("*Romanța cheii*")

Artă poetică minulesciană este mai degrabă o cântare a poeziei, "*Romanța cheii*" îmbină trăsăturile simboliste adaptate într-un stil original care confirmă înclinațiile poetului către scrierile moderne. Deși, prezentată ca un joc, poezia minulesciană capătă nuanțe hieratice, așa cum afirmă G. Călinescu: "există un hieratism minulescian, moștenit într-o măsură de la Macedonski, nu lipsit de cabotinism, grațios tocmai pentru asta."<sup>5</sup>

Metaforă *cheii* se desfășoară complex, pe mai multe planuri, este o încifrare a mesajului poeziei dar într-o asociere stranie: aceea a cunoașterii misterelor vieții prin izolare și creație: "*Și-am rămas în turnul gotic/ Turnul celor trei blazoane:/ al Iubirii,/ al Speranței/ și al Credinței viitoare*"; dar și aceea a necunoscutului, al misterului nedescifrat: "*Cheia ce mi-ai dat aseară/ Cheia de la poarta verde/ Am pierdut-o chiar aseară*"

Echilibrul se găsește foarte greu, deoarece cheia este constant pierdută și regăsită. Absența acesteia dezvăluie haos, dezechilibru și imposibilitatea cunoașterii propriului sine: "*Și am rămas în turnul gotic/ Domn pe întinsele imperii/ Ale negrului haotic*"

Chiar și regăsită cheia nu mai poate oferi salvarea necesară, astfel cunoașterea oferită de aceasta este doar o previziune a nenorocirilor ce vor urma: "*Ca într-o carte înțeleaptă/ Am citit în fundul cupei/ naufragiul ce m-așteaptă*"

Opera sa lirică se grupează într-o structură care este respectată în volumele sale "*Romanțe pentru mai târziu*" și "*Nu sunt ce par a fi*". Împlinirea sentimentală se desfășoară la nivel ideatic, într-un anumit tipar: posibilitate iubirii dar și nehotărârea; avântarea sentimentelor și imposibilitatea împlinirii acestora cu manifestarea continuă a nostalgiei detașării: "*Dacă ai crezut că ar fi putut să fie/ Ceva mai mult decât ce-a fost, te-ai înșelat!.../.../N-a fost decât un zbor de triolet/ Pe care un poet le-a scris în vis,/.../Și dac-a fost cu-adevărat ceva,/ N-a fost decât un strop de veșnicie/ Desprinsă dintr-un meschin "et caetera"! ("Romanță meschina")*

Această pendulare constantă între trei stări creează un triunghi metaforic specific minulescianismului: vechi și modern; conservatorism- inovație.

Desăvârșirea poetică are loc în artă, astfel în creație nu mai există șovăială, însă își face apariția un ritual precis pe care-l urmează personajul-liric și care intensifică legătura ideatic- sentimentală a discursului liric: "*În seara când ne-om întâlni/ Căci va veni și seara aceea/.../ Te-oi întreba ca și pe multele pe care le-am întrebat 'naintea ta:/ -Voiești sau nu să fii a mea?/.../Și-n seara când ne-om despărți/.../Te voi ruga/ Ca și pe multele pe care le-am sfătuit 'naintea ta:/ -Să-ți amintești că ai fost și-a mea*" ("*Romanță fără muzică*")

Poezia minulesciană atinge cote extraordinare asimilând trăsăturile macedonskiene și prin reluarea impasului romantic într-o manieră modernă, preponderent simbolistă, dar în același timp păstrând influențe ale poeziei de stil baroc. Lirica minulesciană este o poezie a vieții, o îmbinare perfectă a literaturii, a picturii și muzicii, fragmentarea discursului poetic are rolul de a evidenția detaliile într-un mod asemănător scrierilor baroce.

<sup>5</sup> G. Călinescu, p. 693

În ceea ce privește scrierile secolului al XX-lea, care sunt într-o permanentă schimbare, opera sa este constantă, deși imprevizibilă. Caracterizată de o aparență a contrariilor, astfel lipsa de ordine este doar superficială, de fapt poezia sa este descrisă ca fiind un mediu viu al unei naturi reinterpretate artistic și original.

Libertatea expresivității artistice este doar un mediu care mijlocește epatarea pe care o caută poetul în creația sa. Totuși se evidențiază aplecarea minulesciană către un simbolism interpretat într-o manieră proprie, dar și studiul intens al poetului pentru curentul dadaist, excelând într-o lirică a "anti-poeziei".

Trăirea simbolistă este simțită la cote maxime, dând naștere unei poezii individualiste care primește amprenta creatorului aflat într-un moment crucial. Ideea frumosului minulescian manifestă un caracter aparte; prin poezia "*măștilor*", eul liric îmbracă starea necesară pentru a-și desăvârși creația.

Meritul minulescian îl redă complexitatea liricii sale, care preia simbolismul într-un moment de haos al literaturii Europene și îl expune în fața unor lectori noi, surprinși și încă reticenți față de o astfel de manifestare poetică.

Simțirea vieții în poezia minulesciană face din metafora sa o legătură permanentă între inedit sau original și artificial sau tradițional. Poetul încearcă să dea un aer de complexitate operei sale prin dorința sa nemărginită de a aspira către idealul creației, dar și de a atinge fericirea în forma sa metafizică.

Ceremonia poetică este în lirica lui Minulescu mijlocul prin care idealul este proiectat în trăirea umană. Sentimentalismul este amplificat prin metaforele "*cheie*", dar mai ales prin coloritul aparte al peisajului poetic: "*Aș picura-ntr-o cupă cu eter/ Morfină/ Și i-aș cere-apoi așa:/ Dă-mi tu ce crezi că nu se poate da,/ Dă-mi calmul blond al soarelui polar,/ Dă-mi primul crepuscul pe Golgota/ Și primul armistițiu planetar.*" ("*Romanța policromă*")

În anumite scrieri poetice, eșecul ocupă un loc important deoarece aduce desăvârșirea operei în formă ei completă. Ratarea împlinirii iubirii generează sentimentul creatorului, de aceea eșecul devine promotorul împlinirii poetice: "*Amante cu ochii verzi,/ Amante cu ochi adânci ca fundul zării.../ Sub ce ferestre-n veci închise/ Mi-ați îngropat de-a pururi cântul?.../ Voi, moartea lor nemuritoare,/ Veniți, căci v-am găsit mormântul.../ Veniți cu toate-n cimitirul/ Ce-n biata-mi inimă-și deschide/ Largi porțile să vă primească.../ Veniți, schelete călătoare/ Veniți, sărmane Danaide/ Cu buze calde-însângerate ca-albastru-n ceasul înserării*" ("*Romanța amantelor de ieri*")

Iluzia vieții trăite în poezie mărește spectrul metaforelor-simbol, astfel simbolurile minulesciene capătă valențe multiple: *inima*- semnifică viață, însă la nivelul romanțelor lor poate simboliza prima treaptă a morții, ușa vieții de dincolo.

O altă trăsătură specifică discursului liric minulescian este prezența personajului liric, care transpune stările resimțite de poet, de către personajul-mim.

În definitiv, Minulescu nu caută o distincție între realitate și poezie, sugerând că viața și moartea pot coexista, în același fel în care realitatea nu exclude artificialul său, consecventul nu exclude spontaneitatea. Din contră, împletirea și îmbinarea acestora reprezintă chiar măiestria poetului, care are capacitatea de a însufleți imaterialul: "*Mă-ntrebi cel care- am fost cândva/ Tot eu sunt și-azi?.../ Sau sunt altcineva?.../ Iar când n-au mai avut ce-mi face,/ Mi-au presărat în pat un pumn de ace/ Convinși c-am să mă-nțep în ele/ Și-am să mor!.../ Dar eu le-am dat cu tifla tuturor/ Și azi- deși înmormântat de ei/ De viu- / Continui să trăiesc, ba chiar să scriu...*" ("*Povestea mea și a lor*")

Triunghiul simbolic minulescian este starea post-conflictuală a actului creator: dorința de aspirație și mărire, imposibilitatea atingerii ideatice într-un plan uman, teluric și creația ca rezultat al controverselor interioare și al depășirii obstacolului uman la nivel conceptual.

## **BIBLIOGRAPHY**

Bote, L., *Symbolismul românesc*, Editura pentru Literatură, București, 1966.

Brad, I., *Emil Isac un tribun al ideilor noi*, Editura Dacia, Cluj, 1973.

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Minerva, București, 1982.

Davidescu, N., *Aspecte și direcții literare*, Minerva, București, 1975.

Dănciulescu, S., *Poetica minulesciană*, Scrisul Românesc, Craiova, 1986.

Densușianu, O., *Manifeste literare, Poezie, Proză, Dramaturgie*, Edition cared for by Lucian Pricop, Coresi, București, 2003.

Dimitriu, D., *Introducere în opera lui Ion Minulescu*, Minerva, București, 1984.

Manu, E., *Ion Minulescu în conștiința symbolismului românesc*, Minerva, București, 1981.

Pop, I., *Avangarda în literatura română*, Minerva, București, 1990.